

Szczecin, dnia 04 maja 2021 r.

ODPIS**Trybunał Konstytucyjny**

al. J. Ch. Szucha 12a

00 918 Warszawa

Skarżący: K P*reprezentowany przez adwokata Piotra Barcza***adres do doręczeń:**

BD Kancelaria Radców Prawnych i Adwokatów

Bacz Domańska

ul. Swarżycza 15a/U1

71 601 Szczecin

SKARGA KONSTYTUCYJNA

Działając w imieniu i na rzecz K P którego pełnomocnictwo przedkładam, na podstawie art. 79 ust. 1 w zw. z art. 188 pkt 5 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 02 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.) w zw. z art. 44, 46 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. z 2019 r. poz. 2393) składam skargę konstytucyjną i wnoszę o:

1. stwierdzenie, że **art. 33 § 1 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 października 1934 r. Prawo upadłościowe** (Dz. U. z 1991 r. Nr 118, poz. 512 z późn. zm.) narusza zasadę prawa do sądu przejawiającego się również w prawie

PARTNERZY:Radca Prawny
Barbara DomańskaAdwokat
Piotr Barcz**PEŁNOMOCNICZY:**adw. Patrycja Banach
r. pr. Karolina Górkar. pr. Joanna Łuczyszyn
r.pr. Katarzyna Szelepajło**PRAWNICY OF COUNSEL:**Radca Prawny
Barbara StrzałkowskaRadca Prawny
Monika Olędzka**KONTAKT:**ul. Swarżycza 15a/U1
71 601 Szczecintel. +48 91 484 29 35
tel. +48 91 829 76-71 (72-73)
mob. +48 790-332 319
mob. +48 790-303 126www.radcaprawny bd.pl
kancelaria@radcaprawny bd.pl

do skutecznej egzekucji, a także zasady demokratycznego państwa prawnego, tzn. **jest niezgodny z art. 45 ust. 1 w zw. z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej;**

2. stwierdzenie, że **art. 33 § 2 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 października 1934 r. Prawo upadłościowe** (Dz. U. z 1991 r. Nr 118, poz. 512 z późn. zm.), w zakresie, w jakim ogranicza możliwość zaspokojenia z masy upadłości odsetek od wierzytelności, należnych od upadłego, powstałych po dniu ogłoszenia upadłości za okres po dniu ogłoszenia upadłości wyłącznie do wierzytelności zabezpieczonych hipoteką, wpisem w rejestrze, zastawem lub prawem zatrzymania narusza konstytucyjne prawo do sądu, zasady demokratycznego państwa prawnego, sprawiedliwości społecznej, równości wobec prawa i zasady proporcjonalności, tzn. **jest niezgodny z art. 45 ust. 1 i 2 w zw. z art. 2 i w zw. z art. 32 ust. 1 w zw. z art. 31 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej;**
3. zasądzenie na rzecz skarżącego zwrotu kosztów zastępstwa adwokackiego według norm przepisanych.

Uzasadnienie

I. Stan faktyczny

Skarżący K P przez wiele lat związany był z przemysłem stoczniovym. Uczestniczył w kierowaniu spółką G S.A. w S Wraz ze spółkami S S.A. w S i C S.A. z/s w G ww. spółka tworzyła grupę kapitałową, w której dochodziło do wzajemnych przepływów finansowych.

K P w okresie od kwietnia 1991 r. do sierpnia 2002 r. był zatrudniony w S S.A. w S , w której od maja 1994 r. pełnił funkcję prezesa zarządu. Z funkcji tej został odwołany z dniem maja 2002 r. W związku z tym stosunek pracy został rozwiązany z zachowaniem trzymiesięcznego okresu wypowiedzenia z dniem sierpnia 2002 r. We wcześniejszym okresie od września 1991 r. do maja 1994 r. skarżący pełnił obowiązki prezesa zarządu dyrektora naczelnego S S S.A. w S . W spółce C S.A. w G skarżący był zatrudniony od grudnia 2002 r. do października 2004 r. W spółce G S.A. w S skarżący był zatrudniony od października 1993 r. do sierpnia 2002 r. i ponownie od kwietnia 2003 r.

Co istotne, w dniu lipca 2000 r. skarżący zawarł ze S.A. w S umowę pracę, w której został ustalony zakres zakazu konkurencji na okres miesięcy od dnia zaprzestania pełnienia funkcji członka zarządu spółki poprzez powstrzymanie od zajmowania się interesami konkurencyjnymi. Zakaz ten obowiązywał za odszkodowaniem. Następnie w dniu 04 lutego 2002 r. zawarta została umowa o zakazie konkurencji między skarżącym a S.A. w S, w której został ustalony zakres zakazu konkurencji na okres miesięcy od dnia zaprzestania pełnienia funkcji członka zarządu spółki poprzez powstrzymanie się od zajmowania się interesami konkurencyjnymi za odszkodowaniem. W umowie przewidziano zawieszenie wypłaty odszkodowania w przypadku podjęcia działalności konkurencyjnej. Odszkodowanie to przysługiwało niezależnie od świadczeń ustalonych na podstawie umowy z lipca 2000 r. Skarżący dotrzymał warunków umowy o zakazie konkurencji i nie podejmował w umówionym okresie działalności konkurencyjnej, wobec czego należało mu się za ten czas stosowne odszkodowanie. Zakaz konkurencji obowiązywał skarżącego w okresie od maja 2002 r. do maja 2003 r., jednakże wskutek zawieszenia zakazu na czas zatrudnienia w innej spółce grupy kapitałowej (C S.A. w G) odszkodowanie w pozostałych sześciu miesięcznych ratach przysługiwało skarżącemu w okresie od listopada 2004 r. do kwietnia 2005 r.

W dniu lipca 2002 r. ogłoszona została upadłość spółki S.A. w S. W listopadzie 2004 r. ustał stosunek pracy skarżącego w spółce wchodzącej w skład grupy kapitałowej C S.A. w G, a w konsekwencji zaktualizował się obowiązek S.A. w upadłości wypłaty odszkodowania z tytułu zakazu konkurencji na rzecz skarżącego.

Pozwem z dnia grudnia 2004 r. skarżący K P wraz z G H, Z G i R K wniósł o zasądzenie od Syndyka Masy Upadłości S.A. w upadłości w S (dalej także jako „syndyk S”) odszkodowania z tytułu zakazu konkurencji. Pierwotnie skarżący wniósł o zasądzenie na jego rzecz kwoty zł, stanowiącej różnicę między kwotą już wypłaconą z masy upadłości a wysokością należnego odszkodowania. Po sprecyzowaniu powództwa (kwietnia 2010 r.) skarżący wniósł o zasądzenie kwoty zł wraz z odsetkami za opóźnienie. Należności te były zgłaszane przez skarżącego w postępowaniu upadłościowym (pismem z września 2002 r.), jednakże nie zostały uwzględnione

- od kwoty zł od grudnia 2004 r.,
- od kwoty zł od stycznia 2005 r.,
- od kwoty zł od lutego 2005 r.,
- od kwoty zł od marca 2005 r.,
- od kwoty zł od kwietnia 2005 r.,
- od kwoty zł od 1 maja 2005 r.

Należność główna powstała zatem po dniu ogłoszenia upadłości dłużnika, tj. po dniu lipca 2002 r. Odsetki za opóźnienie mogą być naliczane począwszy od grudnia 2004 r. W tym miejscu skarżący podaje, że należność główna została w całości zaspokojona z masy upadłości, lecz dopiero po ponad szesnastu latach od wszczęcia postępowania o zapłatę. Odszkodowanie za zakaz konkurencji za okres po dacie ogłoszenia upadłości zaliczane jest do zobowiązań masy upadłości jako zobowiązanie wynikające ze stosunku pracy.¹

W związku z nieuiszczeniem przez dłużnika odsetek za opóźnienie wierzyciel (a skarżący w niniejszej sprawie) wystąpił z wnioskiem o nadanie klauzuli wykonalności ww. wyrokowi z grudnia 2020 r. Nie jest jednoznaczne w doktrynie i orzecznictwie czy fakt, iż odsetki za opóźnienie dotyczą wierzytelności z tytułu stosunku pracy, a nadto powstały w wyniku działań syndyka mogą być zaspokajane z masy upadłości czy jest to niedopuszczalne.² Postanowieniem z dnia stycznia 2021 r. wydanym przez Sąd Apelacyjny w S w sprawie o sygn. akt: oddalony został przedmiotowy wniosek o nadanie klauzuli wykonalności z uwagi na niedopuszczalność prowadzenia egzekucji przeciwko dłużnikowi S S.A. w S Swego rodzaju uzasadnieniem rozstrzygnięcia Sądu było załączone pismo Syndyka Masy Upadłości S S.A. w S z dnia grudnia 2021 r. W treści ww. pisma, powołując się na treść art. 63 rozporządzenia Prezydenta RP Prawo upadłościowe, wskazano m.in., że wierzyciel, który uzyskał tytuł egzekucyjny przeciwko syndykowi masy upadłości nie może prowadzić egzekucji sądowej z majątku masy upadłości. Po zakończeniu postępowania upadłościowego wydane w trakcie postępowania upadłościowego prawomocne orzeczenia odnoszą skutek bezpośrednio wobec upadłego, skoro pozostawał on stroną procesu w znaczeniu materialnym. W powoływanym,

¹ Wyrok Sądu Okręgowego w Gliwicach z 05.04.2018 r., sygn. akt: VIII Pa 115/17)

² Np.: Uchwała Sądu Najwyższego z 30.02.1992 r., sygn. akt: III CZP 23/92, OSN 1992, Nr 9, poz. 164, a odmiennie uchwała Sądu Najwyższego z 07.04.2016 r., sygn. akt: III CZP 113/15, OSNC 2017/2, poz. 27.

piśmie syndyka S z grudnia 2020 r. powołano się również na rozstrzygnięcie w analogicznej sprawie dotyczącej G H (sygn. akt Sądu Okręgowego w S :). Postanowienie o oddaleniu wniosku o nadanie klauzuli wykonalności jest niezaskarżalne.

Postępowanie zainicjowane przez skarżącego toczyło się szesnaście lat, na co w znaczącej mierze wpływ miały obstrukcyjne działania syndyka S .

II. Wskazanie orzeczenia ostatecznego, z którym łączone jest naruszenie praw konstytucyjnych wraz z uzasadnieniem terminowości wniesienia skargi konstytucyjnej

Z wydaniem postanowienia Sądu Apelacyjnego w S z dnia stycznia 2021 r., w sprawie o sygn. akt: o oddaleniu wniosku skarżącego o nadanie klauzuli wykonalności wyrokowi Sądu Okręgowego w S z lipca 2017 r. (sygn. akt:) i zmieniającego go wyroku Sądu Apelacyjnego w S z grudnia 2020 r. (sygn. akt:) skarżący łączy naruszenie wskazanych w niniejszej skardze przysługujących mu praw konstytucyjnych. Postanowienie Sądu Apelacyjnego z dnia stycznia 2021 r., w sprawie o sygn. akt: jest orzeczeniem ostatecznym w sprawie.

Odpis postanowienia z dnia stycznia 2021 r. wraz z pismem z grudnia 2020 r. został doręczony skarżącemu w dniu 05 lutego 2021 r., zatem zachowany został ustawowy termin 3 miesięcy do wniesienia skargi konstytucyjnej, określony w art. 77 ust. 1 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. z 2019 r. poz. 2393). Termin do wniesienia skargi konstytucyjnej upływa bowiem z dniem 05 maja 2021 r.

III. Wskazanie naruszonych praw konstytucyjnych

Jak stanowią zaskarżone przepisy art. 33 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 października 1934 r. Prawo upadłościowe (Dz. U. z 1991 r. Nr 118, poz. 512 z późn. zm.) *odsetki od wierzytelności, przypadających od upadłego, nie biegną w stosunku do masy od daty ogłoszenia upadłości (§ 1). Nie dotyczy to odsetek od wierzytelności, zabezpieczonych hipoteką,*

w rejestrze, zastawem lub prawem zatrzymania, jednak odsetki te mogą być zaspokojone tylko z przedmiotu zabezpieczenia (§ 2).

Art. 33 § 1 oraz § 2 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 października 1934 r. Prawo upadłościowe (Dz. U. z 1991 r. Nr 118, poz. 512 z późn. zm.) naruszają **konstytucyjne prawo do równego traktowania – z uwzględnieniem zasad demokratycznego państwa prawnego, a w szczególności zasad sprawiedliwości społecznej** wszystkich wierzycieli, bez względu na czas powstania wierzytelności, tytuł prawny zobowiązania czy sposób zabezpieczenia wierzytelności, a także **konstytucyjne prawo do sądu** w postaci prowadzenia postępowania egzekucyjnego w odniesieniu do należności ubocznych (odsetek za opóźnienie) powstałych po dniu ogłoszenia upadłości, liczonych za okres po dniu ogłoszenia upadłości względem dłużnika, w stosunku do którego ogłoszono upadłość bądź należności ubocznych związanych ze zobowiązaniami powstałymi w toku postępowania upadłościowego wskutek działań syndyka masy upadłości.

Zaskarżone przepisy rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 października 1934 r. Prawo upadłościowe definitywnie zamykają skarżącemu drogę sądową do dochodzenia odsetek za opóźnienie naliczanych po dniu ogłoszenia upadłości za okres po dniu ogłoszenia upadłości S
S.A. Ograniczenie czasowe możliwości zaspokojenia odsetek z masy upadłości, przy jednoczesnym braku możliwości równoległego dochodzenia zaspokojenia w trybie zwykłym (poza postępowaniem upadłościowym) narusza art. 45 ust. 1 Konstytucji RP. Nawet, gdyby uznać, że przepisy rozporządzenia wprowadzają możliwość zaspokojenia wierzytelności skarżącego w toku postępowania upadłościowego, to ich konstrukcja (**art. 204 – 207** rozporządzenia z dnia 24 października 1934 r. Prawo upadłościowe) eliminuje równość traktowania wierzycieli i realną możliwość uzyskania zaspokojenia z masy upadłości.

Skarżący w niniejszej sprawie domaga się kontroli konstytucyjności przepisów, które formalnie już nie obowiązują. Zgodnie z utrwaloną linią orzecniczą Trybunału Konstytucyjnego, orzekanie o zgodności uchylonych przepisów z Konstytucją jest dopuszczalne w dwóch wypadkach. Po pierwsze, gdy zaskarżone przepisy pomimo ich uchylenia mogą nadal być stosowane na podstawie normy intertemporalnej, odnoszącej się do danej kwestii³, a także gdy

³ Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 31.01.2001 r., sygn. akt: P 4/99, OTK ZU nr 1/2001, poz. 5; Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 06.12.2006 r., sygn. akt: SK 25/05, OTK ZU nr 11/A/2006, poz. 169).

wydanie orzeczenia jest konieczne dla ochrony konstytucyjnych wolności i praw.⁴ Analizując pierwszą przesłankę dopuszczalności orzekania, należy stwierdzić, że dnia 01 października 2003 r., na skutek wejścia w życie przepisów ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. Prawo upadłościowe i naprawcze (Dz. U. Nr 60, poz. 535, ze zm.), zostało w całości uchylone rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej – Prawo upadłościowe z 1934 r. Zgodnie jednak z normą intertemporalną, wyrażoną w art. 536 prawa upadłościowego i naprawczego *w sprawach, w których ogłoszono upadłość przed dniem wejścia w życie ustawy, stosuje się przepisy dotychczasowe*. Trybunał Konstytucyjny w swoim orzecznictwie podkreślał, że to, czy faktycznie doszło do uchylenia zaskarżonego przepisu, należy ustalić na podstawie treści i wykładni normy derogującej lub przejściowej.⁵ Zaskarżone przepisy, mimo uchylenia rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z 1934 r., są nadal stosowane z racji obowiązywania przepisu intertemporalnego art. 536 prawa upadłościowego i naprawczego z dnia 28 lutego 2003 r. W tej sytuacji nie budzi wątpliwości dopuszczalność kontroli zgodności zaskarżonych przepisów z Konstytucją RP.

IV. Wskazanie sposobu naruszenia praw konstytucyjnych

Wydając postanowienie z dnia stycznia 2021 r. Sąd w sposób nieusprawiedliwiony wkroczył w sferę przysługujących skarżącemu praw konstytucyjnych, a jednocześnie odmówił ochrony i urzeczywistnienia tych praw poprzez zamknięcie skarżącemu realnej drogi do wyegzekwowania od dłużnika świadczeń zasądzonych prawomocnym wyrokiem tylko dlatego, że dochodzone należności są odsetkami powstałymi po dniu ogłoszenia upadłości dłużnika, zatem są należnościami ubocznymi liczonymi po dniu ogłoszenia upadłości, które nie podlegają zaspokojeniu z masy upadłości, zgodnie z treścią zaskarżonych przepisów.

Nie jest winą skarżącego, że 2002 r. doszło do ogłoszenia upadłości spółki zobowiązanej do wypłaty na jego rzecz odszkodowania za zakaz konkurencji. Zakaz konkurencji obowiązywał bowiem skarżącego w okresie od maja 2002 r. do maja 2003 r., jednakże wskutek zawieszenia zakazu na czas zatrudnienia w innej spółce grupy kapitałowej (C S.A. w G) odszkodowanie w pozostałych sześciu miesięcznych ratach przysługiwało skarżącemu w okresie od listopada 2004 r. do kwietnia 2005 r., a zatem za okres po ogłoszeniu upadłości. Skarżący nie został zwolniony z zakazu konkurencji z mocy prawa wskutek ogłoszenia upadłości byłego

⁴ Art. 39 ust. 3 ustawy z dnia 01 sierpnia 1997 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. Nr 102, poz. 643 ze zm.).

⁵ Postanowienie Trybunału Konstytucyjnego z 16.11.2005 r., sygn. akt: K 14/05, OTK ZU nr 10/A/2005, poz. 125.

pracodawcy, natomiast z mocy prawa (na podstawie zaskarżonych przepisów) został pozbawiony możliwości dochodzenia odsetek za opóźnienie powstałych po dniu ogłoszenia upadłości z masy upadłości, zatem został pozbawiony realnej możliwości zaspokojenia roszczenia o należności uboczne naliczane po dniu ogłoszenia upadłości byłego pracodawcy. Jego wierzytelność nie była zabezpieczona rzeczowo, zatem nie może liczyć na uzyskanie zaspokojenia ze środków wchodzących w skład masy upadłości. Co prawda syndyk S w treści pisma z dnia grudnia 2020 r. wprost wskazuje, że kategoria VII wierzytelności (odsetki niezaspokojone) wobec stanu masy upadłości w ogóle nie zostanie zaspokojona w postępowaniu upadłościowym, jednakże **odmowa uwzględnienia w spisie wierzytelności wierzytelności skarżącego - odsetek powstałych po dniu ogłoszenia upadłości za okres po ogłoszeniu upadłości i to odsetek za opóźnienie w spełnieniu świadczenia niezabezpieczonego rzeczowo, a także niemożność dochodzenia tych odsetek w drodze postępowania egzekucyjnego narusza zasady demokratycznego państwa prawnego, sprawiedliwości społecznej oraz równość wobec prawa i prawo skarżącego do sądu, przejawiające się w prawie do skutecznej egzekucji prawomocnych orzeczeń sądowych.** Gdyby nie obowiązywały zaskarżone regulacje prawne, to skarżący uzyskałby zaspokojenie w całości z masy upadłości (a co najmniej miałby taką możliwość abstrahując od realnej szansy na zaspokojenie wszelkich roszczeń skarżącego w toku postępowania upadłościowego). Wobec tego Sąd Apelacyjny w S orzekający ostatecznie w przedmiocie nadania klauzuli wykonalności nie oddaliłby wniosku skarżącego z uwagi na niedopuszczalność prowadzenia egzekucji przeciwko upadłemu. Naruszenia te uzasadniają wywiedzenie niniejszej skargi konstytucyjnej.

V. Uzasadnienie zarzutu niezgodności z Konstytucją RP art. 33 § 1 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z 24 października 1934 r. Prawo upadłościowe

Zaskarżony przepis art. 33 § 1 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 października 1934 r. Prawo upadłościowe (dalej także jako „rozporządzenie”) stanowi, że: *Odsetki od wierzytelności, przypadających od upadłego, nie biegną w stosunku do masy od daty ogłoszenia upadłości.* Przepis ten narusza podstawowe zasady konstytucyjne, co wykazane zostanie w dalszej części uzasadnienia.

A. Naruszenie zasady prawa do sądu

Art. 45 ust. 1 Konstytucji RP statuuje zasadę prawa do sądu. Prawo to zostało zagwarantowane wszystkim potencjalnym stronom postępowania sądowego. W dotychczasowym orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego konsekwentnie przyjmuje, że na konstytucyjne prawo do sądu składają się w szczególności elementy: 1) prawo dostępu do sądu, tj. prawo uruchomienia procedury przed sądem organem o określonej charakterystyce (właściwym, niezależnym, bezstronnym i niezawisłym); 2) prawo do odpowiedniego ukształtowania procedury sądowej, zgodnie z wymogami sprawiedliwości i jawności; 3) prawo do wyroku sądowego, tj. prawo do uzyskania wiążącego rozstrzygnięcia danej sprawy przez sąd.⁶ Zgodnie ze stanowiskiem wyrażonym przez Trybunał Konstytucyjny *prawo do sądu należy rozpatrywać nie tylko w perspektywie możliwości wydania konkretnego rozstrzygnięcia (orzeczenia sądowego), ale i także możliwości jego egzekucji. Brak takiej możliwości czyni prawo do sądu iluzorycznym. Zadaniem ustawodawcy jest stworzenie takiej normatywnej sytuacji, w której zapewnione będzie nie tylko prawo do sprawiedliwego rozpatrzenia sprawy (wyroku), ale i możliwość jego wykonania.*⁷

Naruszenie prawa do sądu w niniejszej sprawie polegało na pozbawieniu skarżącego realnej możliwości wystąpienia ze skutecznym wnioskiem o nadanie klauzuli wykonalności na prawomocny tytuł egzekucyjny wyrok Sądu Apelacyjnego w S z dnia grudnia 2020 r. (sygn. akt:), tym samym czyniąc niedostępną dla skarżącego drogę sądowej egzekucji jego praw (ściślej zasądzonej na jego rzecz wierzytelności z tytułu odsetek za opóźnienie w spełnieniu świadczenia). Przyjęte przez ustawodawcę rozwiązanie prawne, polegające na zatrzymaniu biegu naliczania odsetek w stosunku do masy upadłości od daty ogłoszenia upadłości dłużnika. W sytuacji, kiedy odsetki powstają dopiero po ogłoszeniu upadłości skarżący nie może dochodzić ich zaspokojenia z masy upadłości. Realnie, po zakończeniu postępowania upadłościowego, egzekucja odsetek także nie będzie możliwa. W większości spraw po zakończeniu postępowania upadłościowego podmiot, wobec którego została ogłoszona kończy swój byt prawny, a w toku postępowania upadłościowego nie udaje się w całości zaspokoić wszystkich wierzycieli. Również w sprawie skarżącego syndyk S (w treści pisma z grudnia 2020 r.) podnosi, że w toku postępowania nie jest możliwe całkowite zaspokojenie każdego z wierzycieli dłużnika. Po zakończeniu postępowania upadłościowego, wobec braku środków finansowych dłużnik S

⁶Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 09.06.1998 r., sygn. akt: K 28/97, OTK ZU nr 4/1998, poz. 50.

⁷ Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 24.02.2003 r., sygn. akt: K 28/02, OTK-A 2003, nr 2, poz. 13.

S.A. w S zakończy swój byt prawny, a wtedy skarżący nie będzie miał możliwości prowadzenia bezpośrednio od dłużnika egzekucji sądowej należności z tytułu odsetek powstałych od dnia ogłoszenia upadłości. Taka regulacja prawna wyłącza konstytucyjne prawo skarżącego do poddania sprawy pod egzekucję sądową, jest tym dotkliwsza, że należności te są związane ze stosunkiem pracy⁸, ściślej z odszkodowaniem za zakaz konkurencji, a więc zabezpieczona powinna być sytuacja prawna pracownika. Mimo ogłoszenia upadłości odsetki nalicza się w stosunku do upadłego także za okres od dnia ogłoszenia upadłości do dnia zapłaty, z tym, że nie podlegają zaspokojeniu z masy upadłości (ze względu na ograniczenie wysłowione w zaskarżonym art. 33 §1 rozporządzenia).⁹ Jak wskazuje się w doktrynie, generalnie dochodzenie odsetek po dacie ogłoszenia upadłości ma sens wtedy, gdy po zaspokojeniu wszystkich wierzytelności w całości wraz z odsetkami do dnia ogłoszenia upadłości upadły będzie posiadał jeszcze majątek, co do którego możliwe jest skierowanie egzekucji.¹⁰ W przeważającej części przypadków takich środków jednak nie będzie, przez co możliwość dochodzenia zapłaty odsetek naliczanych po dniu ogłoszenia upadłości po zakończeniu postępowania upadłościowego staje się wyłącznie teoretyczną, a zarazem nierealną możliwością.

Co prawda ograniczenie dochodzenia odsetek z masy upadłości nie oznacza zakazu naliczania odsetek i dochodzenia ich od upadłego, niemniej jednak konstrukcja wprowadzona przez ustawodawcę w zaskarżonych przepisach nie ma żadnego wymiernego skutku dla skarżącego, którego jako pracownika pozbawiono należnych odsetek jako formy swoistej rekompensaty czy też formy waloryzacji zasądzonego świadczenia ze względu na to, że postępowanie sądowe toczyło się około szesnastu lat.

Zasada efektywnej ochrony sądowej (prawnej) stanowi element unijnego porządku prawnego, systemu konwencyjnego, a także występuje w systemach krajowych. Jak wskazuje się w literaturze, pojęcie efektywnej ochrony prawnej obejmuje ochronę na poziomie sądowym oraz pozasądowym. Podstawowym elementem skutecznej ochrony prawnej jest właśnie prawo do sądu wyrażone w art. 47 zd. 1 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej oraz art. 6 ust. 1 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności. Doniosłość znaczenia egzekucji dla efektywnej ochrony prawnej wymaga podkreślenia. Jest ona także

⁸ W orzecznictwie przyjmuje się, że odszkodowanie za zakaz konkurencji jest wierzytelnością wynikającą z prawa pracy, tak np. wyrok Sądu Okręgowego w Gliwicach z 05.04.2018 r., sygn. akt: VIII Pa 115/17).

⁹ Stanowisko potwierdzone przez Sąd Najwyższy w uchwale z 30.03.1992 r., sygn. akt: III CZP 23/92.

¹⁰ P. Janda [w:] Prawo upadłościowe. Komentarz, wyd. II, Warszawa 2020, art. 92.

dostrzegana w doktrynie. H. F. Gaul wskazał, iż **postępowanie rozpoznawcze stanowi jedynie tzw. „fazę wstępną”, zaś dopiero egzekucja służy właściwej realizacji efektywnej ochrony sądowej.**¹¹

Wykonanie wyroku lub postanowienia, niezależnie od sądu, który je wydał, należy uznać za integralną część procesu w rozumieniu art. 6 ust. 1 zd. 1 EKPC.¹² W doktrynie podkreśla się, iż jednostka, która uzyskała wyrok sądowy rozstrzygający o odpowiedzialności, ma wypływające z art. 6 ust. 1 zd. 1 EKPC prawo do żądania jego wykonania, tj. prawo do egzekucji (*right to its enforcement*).¹³

Odsetki należne od upadłego za czas od ogłoszenia upadłości nawet po uzyskaniu tytułu egzekucyjnego nie mogą być zaspokojone z masy upadłości z uwagi na wyraźne brzmienie zaskarżonego przepisu. Możliwość taka powstanie dopiero z chwilą ukończenia postępowania upadłościowego i wyłącznie w sytuacji, kiedy postępowanie upadłościowe w pełnym zakresie spełni swój cel, tzn. doprowadzi do zaspokojenia wszystkich wierzycieli zgłoszonych w toku postępowania. W konsekwencji takiego rozwiązania dochodzenie od wierzytelności upadłego za okres po ogłoszeniu upadłości jest czysto teoretyczna. Za bezsporne należy uznać, że prawo do wykonania orzeczenia sądowego wiąże się z prawem do jego wykonania w drodze egzekucji, a ponadto wykonania w rozsądnym terminie.

B. Naruszenie zasady demokratycznego państwa prawnego

Zasada demokratycznego państwa prawnego w znaczeniu opisowym jest zbiorem różnych wartości bezpośrednio lub pośrednio wyrażonych w Konstytucji, dotyczących prawa, ustroju państwa oraz relacji między państwem a jednostką.¹⁴ Przepis ten zapewnia aksjologiczną i prakseologiczną spójność całego systemu prawa w państwie.¹⁵ Zasada państwa prawnego stanowi ważną dyrektywę interpretacyjną dla wykładni innych zasad i przepisów Konstytucji

¹¹ J. Derlatka, Zasada sprawnej egzekucji sądowej jako element efektywnego wymiaru sprawiedliwości, *Zeszyty Naukowe KUL* 60 (2017), nr 3 (239) [za:] H. F. Gaul, *Ochrona prawna egzekucji w świetle podstaw konstytucyjnych i dogmatycznych*, PPE 2003, nr 1, s. 41.

¹² Wyrok Trybunału konstytucyjnego z 27.05.2008 r., sygn. akt: P 59/07, OTK-A 2008, nr 4, poz. 64.

¹³ J. Derlatka, op. cit. [za:] P. Hofmański, A. Wróbel [w:] *Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności. Komentarz do artykułów 1–18. Tom I. Komentarz*, red. L. Garlicki, Warszawa 2010. Wyrok ETPC z 28.07.1999 r. w sprawie Immobiliare Saffi przeciwko Włochom, skarga nr 22774/98; wyrok ETPC z 12.10.2006 r. w sprawie Orha przeciwko Rumunii, skarga nr 1486/02; wyrok ETPC z 23.09.2008 r. w sprawie Samoila i inni przeciwko Rumunii, skarga nr 14073/03.

¹⁴ Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 25.11.1997 r., sygn. akt: K 26/97, OTK 1997, nr 5-6, poz. 64.

¹⁵ M. Zubik, W. Sokolewicz [w:] *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz. Tom I, wyd. II*, red. L. Garlicki, Warszawa 2016, art. 2 [za:] Wronkowska S., *Od Redaktora*, [w:] *Zasada demokratycznego...*, s. 8

RP. Spójność systemu prawnego jest ważna ze względu na zawarte w prawie i chronione przez prawo wartości. Zaskarżony przepis art. 33 § 1 rozporządzenia niweczy tę spójność ze względu na uniemożliwienie wierzycielowi dochodzenia należnego mu świadczenia – odsetek za czas po dniu ogłoszenia upadłości – z przyczyny, za którą co do zasady nie ponosi odpowiedzialności, tj. ogłoszenia upadłości dłużnika. W niniejszej sprawie skarżący bezsprzecznie nie przyczynił się do ogłoszenia upadłości dłużnika S

S.A. Spójność systemu została zachwiana, gdyż straty wierzyciela wskutek upadłości dłużnika mogą być znacznie wyższe. Z niezrozumiałych względów większym zakresem ochrony został objęty dłużnik, nie zaś wierzyciel. Dłużnik wskutek ogłoszenia jego upadłości de facto zostaje zwolniony z obowiązku zaspokojenia odsetek za opóźnienie należnych za okres po dniu ogłoszenia upadłości, gdyż uzyskanie zaspokojenia tych należności poza postępowaniem upadłościowym jest z reguły dla wierzycieli niemożliwe.

Należy w pełni zgodzić się, iż **znaczenie efektywnej egzekucji bywa niekiedy marginalizowane, w przypadku, kiedy gwarancja szybkiego wykonania orzeczenia jest kwintesencją sprawiedliwości, zaś samo prawo do wykonania orzeczenia jego immanentną cechą, albowiem stanowi konieczną część składową rzetelnego procesu cywilnego.**¹⁶

VI. Uzasadnienie zarzutu niezgodności z Konstytucją RP art. 33 § 2 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z 24 października 1934 r. Prawo upadłościowe

Zaskarżony przepis art. 33 § 2 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 października 1934 r. Prawo upadłościowe (dalej także jako „rozporządzenie”) stanowi, że ograniczenie wysłowione w zaskarżonym powyżej art. 33 § 1 nie dotyczy odsetek od wierzytelności, zabezpieczonych hipoteką, w rejestrze, zastawem lub prawem zatrzymania, jednak odsetki te mogą być zaspokojone tylko z przedmiotu zabezpieczenia. Przepis ten narusza podstawowe zasady konstytucyjne, co wykazane zostanie w dalszej części uzasadnienia.

¹⁶ A. Łazarska, Rzetelny proces cywilny, Warszawa 2012, s. 308-309.

A. Naruszenie zasady prawa do sądu

Kwestionowana regulacja art. 33 § 2 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 października 1934 r. Prawo upadłościowe, w zaskarżonym zakresie, narusza prawo do sądu w ten sposób, że de facto pozbawia realnej możliwości, a co najmniej skraca przyznany wierzycielowi w prawie materialnym czas na dochodzenie przysługującego mu roszczenia, a przez to ogranicza ochronę udzielaną cywilnym prawom podmiotowym przez państwo.

Należy wyraźnie zaakcentować, iż zasada sprawnej egzekucji sądowej znajduje swoje podstawowe źródło w art. 45 ust. 1 Konstytucji RP, statuującym prawo do sądu. Nie ma przeszkód, aby przepis ten odnosić także do postępowania egzekucyjnego.¹⁷ Prawo do sądu nie może ograniczać się jedynie do prawa do wydania orzeczenia w sprawie, tj. merytorycznego rozpoznania i rozstrzygnięcia sprawy cywilnej, gdyż obejmuje ono ponadto prawo do żądania wykonania tego orzeczenia w drodze egzekucji.¹⁸ Jak wskazuje się w doktrynie oraz judykaturze, postępowanie egzekucyjne powinno być uregulowane w sposób sprzyjający szybkości postępowania, co realizuje konstytucyjną zasadę prawa do sądu.¹⁹

Naruszenie prawa do sądu w niniejszej sprawie polegało na pozbawieniu skarżącego realnej możliwości wystąpienia ze skutecznym wnioskiem o nadanie klauzuli wykonalności na prawomocny tytuł egzekucyjny wyrok Sądu Apelacyjnego w S z dnia grudnia 2020 r. (sygn. akt:), tym samym czyniąc niedostępną dla skarżącego drogę sądowej egzekucji jego praw (ściślej zasądzonej na jego rzecz wierzytelności z tytułu odsetek za opóźnienie w spełnieniu świadczenia). Przyjęte przez ustawodawcę rozwiązanie prawne, polegające na ograniczeniu możliwości dochodzenia z masy upadłości zaspokojenia odsetek należnych za czas po ogłoszeniu upadłości jedynie przez wierzycieli zabezpieczonych rzeczowo uniemożliwia skarżącemu uzyskanie chociażby częściowe zaspokojenia przysługujących mu odsetek. W sytuacji, kiedy odsetki powstają dopiero po ogłoszeniu upadłości skarżący nie może dochodzić ich zaspokojenia z masy upadłości. Realnie, po zakończeniu postępowania upadłościowego, egzekucja odsetek także nie będzie możliwa. W większości spraw po zakończeniu postępowania upadłościowego podmiot, wobec którego

¹⁷ Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 19.02.2008 r., sygn. akt: P 49/06, OTK-ZU 2008, nr 1, poz. 5.

¹⁸ Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 24.02.2003 r., sygn. akt: K 28/02, OTK-A 2003, nr 2, poz. 13.

¹⁹ F. Zedler, Sądowe postępowanie egzekucyjne w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego w latach 1985-2008 (w:) Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego a kodeks postępowania cywilnego, red. T. Ereciński, K. Weitz, Warszawa 2010, s. 223 i 245; M. Jabłoński, S. Jarosz-Żukowska, Prawo do sądu (w:) Prawa i wolności I i II generacji, red. A. Florczak, B. Bolechów, Toruń 2006, s. 137; wyrok TK z dnia 4 listopada 2010 r., K 19/06, OTK-A 2010, nr 9, poz. 96.

została ogłoszona kończy swój byt prawny, a w toku postępowania upadłościowego nie udaje się w całości zaspokoić wszystkich wierzycieli. Również w sprawie skarżącego syndyk S (w treści pisma z grudnia 2020 r.) podnosi, że w toku postępowania nie jest możliwe całkowite zaspokojenie każdego z wierzycieli dłużnika. Po zakończeniu postępowania upadłościowego, wobec braku środków finansowych dłużnik S

S.A. w S zakończy swój byt prawny, a wtedy skarżący nie będzie miał możliwości prowadzenia bezpośrednio od dłużnika egzekucji sądowej należności z tytułu odsetek powstałych od dnia ogłoszenia upadłości. Taka regulacja prawna wyłącza konstytucyjne prawo skarżącego do poddania sprawy pod egzekucję sądową, jest tym dotkliwsza, że należności te są związane ze stosunkiem pracy²⁰, ściślej z odszkodowaniem za zakaz konkurencji, a więc zabezpieczona powinna być sytuacja prawna pracownika. Mimo ogłoszenia upadłości odsetki nalicza się w stosunku do upadłego także za okres od dnia ogłoszenia upadłości do dnia zapłaty, z tym, że nie podlegają zaspokojeniu z masy upadłości (ze względu na ograniczenie wysłowione w zaskarżonym art. 33 §1 rozporządzenia).²¹ Dochodzenie odsetek od upadłego po zakończeniu postępowania upadłościowego jest możliwe tylko wtedy, gdy upadły nie zakończy swojego bytu prawnego. W przedmiotowej sprawie po zakończeniu postępowania egzekucyjnego nie pozostanie majątek dłużnika pozwalający na zaspokojenie roszczeń skarżącego. Jeśli skarżący nie uzyska ochrony swoich praw w toku postępowania upadłościowego, nie uzyska jej w żadnym późniejszym okresie.

W literaturze wskazuje się, że pierwszoplanowym zadaniem zasad postępowania cywilnego jest wyznaczenie ram działania ustawodawcy, co należy rozumieć jako niedopuszczalność wprowadzania przez racjonalnego ustawodawcę regulacji sprzecznych z podstawowymi ideami modelu egzekucji.²² Uzasadnione jest przyjęcie, iż zasada sprawnej egzekucji sądowej, podobnie jak inne zasady postępowania cywilnego, wpływa na praktykę stosowania prawa.²³ Ma ona niebagatelne znaczenie dla przyjętego kierunku wykładni przepisów o postępowaniu egzekucyjnym. Wprawdzie, zasada sprawnej egzekucji sądowej nie została wymieniona i wskazana wśród naczelných zasad postępowania cywilnego, lecz nie należy z tej racji

²⁰ W orzecznictwie przyjmuje się, że odszkodowanie za zakaz konkurencji jest wierzytelnością wynikającą z prawa pracy, tak np. wyrok Sądu Okręgowego w Gliwicach z 05.04.2018 r., sygn. akt: VIII Pa 115/17).

²¹ Stanowisko potwierdzone przez Sąd Najwyższy w uchwale z 30.03.1992 r., sygn. akt: III CZP 23/92.

²² T. Demendecki, Rozstrzygnięcie o kosztach w procesowym postępowaniu cywilnym rozpoznawczym w świetle polskiej regulacji kodeksowej. Studium teoretycznoprawne, Lublin 2011, s. 95.

²³ Ibidem.

umniejszać jej znaczenia.²⁴ Należy podzielić stanowisko wyrażone przez Trybunał Konstytucyjny, że skoro w postępowaniu egzekucyjnym dochodzi jedynie do zapewnienia skuteczności już wydanego rozstrzygnięcia, szczególnego znaczenia nabierają postulaty efektywności i szybkości egzekucji zwłaszcza gdy wierzyciel uzyskał tytuł egzekucyjny po często długotrwałym i kosztownym procesie.²⁵

B. Naruszenie zasady proporcjonalności w ograniczaniu wolności i praw

W niniejszej sprawie skarżący formułuje zarzuty odnoszące się do drugiego aspektu prawa do sądu, jakim jest prawo do odpowiedniego ukształtowania procedury sądowej. Art. 45 ust. 1 Konstytucji stanowi, że każdy ma prawo do sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia sprawy przez bezstronny sąd. Ewentualne ograniczenia prawa do bezstronnego sądu ocenić należy w świetle art. 31 ust. 3 Konstytucji RP, który zezwala na obniżenie standardu w zakresie korzystania z konstytucyjnego prawa do sądu tylko w formie ustawy i tylko wtedy, gdy jest to konieczne w demokratycznym państwie dla jego bezpieczeństwa, porządku publicznego, dla ochrony środowiska, zdrowia i moralności publicznej albo wolności i praw innych osób (związek funkcjonalny). Ograniczenia te nie mogą jednak naruszać istoty prawa do sądu. Jak podkreśla Trybunał Konstytucyjny, stwierdzenie, że ograniczenia mogą być ustanawiane tylko wtedy, gdy są konieczne w demokratycznym państwie, nakazuje rozważyć: czy wprowadzona regulacja jest w stanie doprowadzić do zamierzonych przez nią skutków; czy regulacja ta jest niezbędna dla ochrony interesu publicznego, z którym jest połączona; czy efekty wprowadzonej regulacji pozostają w proporcji do ograniczeń wprowadzonych przez nią na obywatela.²⁶ W ocenie skarżącego zaskarżony art. 33 § 2 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 października 1934 r. Prawo upadłościowe w jakim ogranicza możliwość zaspokojenia z masy upadłości odsetek od wierzytelności, należnych od upadłego, powstałych po dniu ogłoszenia upadłości za okres po dniu ogłoszenia upadłości wyłącznie do wierzytelności zabezpieczonych hipoteką, wpisem w rejestrze, zastawem lub prawem zatrzymania narusza konstytucyjną zasadę proporcjonalności wyrażoną w art. art. 31 ust. 3 Konstytucji RP.

²⁴ A. Marciniak (w:) Kodeks postępowania cywilnego. Tom I. Komentarz. Art. 1-366, red. A. Marciniak, K. Piasecki, Warszawa 2016.

²⁵ Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 12.04.2012 r., sygn. akt: SK 21/11, OTK-A 2012, nr 4, poz. 38.

²⁶ Orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego z 26.04.1995 r., sygn. akt: K 11/94, OTK ZU w 1995 r., cz. I, poz. 12; wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 28 czerwca 2000 r., sygn. akt: K 34/99, OTK ZU nr 5/2000, poz. 142; wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 24 marca 2003 r., sygn. akt: P 14/01, OTK ZU nr 3/A/2003, poz. 22.

C. Naruszenie zasady demokratycznego państwa prawnego

Należy zgodzić się z poglądem Trybunału Konstytucyjnego, że zasada państwa prawnego może być pomocna przy interpretacji przepisów zawartych w rozdziale II Konstytucji RP.²⁷ Niewątpliwie jednak przepisy z rozdziału I Konstytucji RP mogą poszerzać sferę wolności bądź wpływać na zakres praw czy dopuszczalnych ich ograniczeń. Przepisy rozdziału I mają bowiem charakter subsydiarny i są swego rodzaju uzupełnieniem przepisów rozdziału II Konstytucji RP.²⁸

Zgodnie z zasadą państwa prawnego przymusowe wykonywanie wyroków w sprawach cywilnych nie może odbywać się w drodze osobistych działań wierzyciela. Z uwagi na przyjęte we współczesnym państwie prawnym założenie, że stosowanie środków przymusu stanowi w zasadzie monopol państwa, do przymusowej egzekucji wyroków sądowych dochodzi w drodze działań organów państwa. Postępowanie egzekucyjne stanowi ostatni etap postępowania cywilnego zmierzający do zapewnienia, że wierzyciel uzyska świadczenie określone w tytule egzekucyjnym.²⁹

W niniejszej sprawie doszło do naruszenia fundamentalnej zasady demokratycznego państwa prawnego poprzez nieusprawiedliwione zróżnicowanie przysługujących wierzycielom praw do zaspokojenia z masy upadłości odsetek naliczanych po dniu ogłoszenia upadłości i ograniczenie skutecznej egzekucji tych należności wierzycielom niezabezpieczonym rzeczowo w porównaniu z wierzycielami, których wierzytelności zostały zabezpieczone hipoteką, w rejestrze, zastawem lub prawem zatrzymania. Skarżący nie może liczyć na zaspokojenie z masy upadłości odsetek za opóźnienie powstałych po dniu upadłości, a nadto nie może uzyskać tytułu wykonawczego umożliwiającego przeprowadzenie egzekucji sądowej.

Zasada demokratycznego państwa prawnego jest jedną z podstawowych zasad ustrojowych RP, z której skarżący wywodzi przysługujące mu konstytucyjne prawa podmiotowe. Należy wskazać, że z art. 2 Konstytucji RP wynikają również niewyrażone *expressis verbis* takie zasady jak np. zasada ochrony zaufania do państwa i prawa, zasada ochrony praw nabytych czy zasada

²⁷ Postanowienie Trybunału Konstytucyjnego z 24.07.2000 r., sygn. akt: SK 26/99.

²⁸ Bagińska Lidia, Skarga konstytucyjna, Warszawa 2010, s. 87.

²⁹ Wyrok Trybunału Konstytucyjnego Wyrok z 12.04.2012 r., sygn. akt: SK 21/11, OTK-A 2012, nr 4, poz. 38.

sprawiedliwości społecznej.³⁰ Nie jest demokratycznym państwem prawnym państwo, które nie realizuje idei sprawiedliwości.³¹

Jak podkreślił Trybunał Konstytucyjny, wykonalność wyroków sądowych realizuje również zasadę demokratycznego państwa prawnego, wyrażoną w art. 2 Konstytucji RP.³² Z zasady demokratycznego państwa prawnego wynika nakaz podjęcia przez umocowane w prawie organy i instytucje działań bezpośrednio zmierzających do wyegzekwowania postanowień zawartych w prawomocnym orzeczeniu wydanym przez sądy sprawujące w Rzeczypospolitej Polskiej wymiar sprawiedliwości.³³

W tym miejscu, podsumowując rozważania odnoszące się do naruszenia zasady państwa prawnego ponownie należy zwrócić uwagę, że znaczenie efektywnej egzekucji bywa niekiedy marginalizowane, w przypadku, kiedy gwarancja szybkiego wykonania orzeczenia jest kwintesencją sprawiedliwości, zaś samo prawo do wykonania orzeczenia jego immanentną cechą, albowiem stanowi konieczną część składową rzetelnego procesu cywilnego.³⁴

D. Naruszenie zasady sprawiedliwości społecznej

Sprawiedliwość społeczna może być rozumiana jako cecha ustroju państwa i jego porządku prawnego, charakteryzująca się zobiektywizowanymi i jednakowymi dla wszystkich grup społecznych kryteriami oceny praw i obowiązków, zasług i win. Sprawiedliwość społeczna może też być rozumiana jako cecha stosunków społecznych i wówczas oznacza sposób traktowania określonych grup oraz jednostek ze względu na ich przynależność do takich czy innych kategorii. Tak rozumiana sprawiedliwość społeczna odnosi się do: równoprawności lub nie grup społecznych, oceny słuszności, adekwatności zasad i kryteriów podziału różnego rodzaju dóbr.³⁵ W niniejszej sprawie nie ma uzasadnienia dla różnicowania sytuacji wierzycieli tylko ze względu na to, czy ich wierzytelności zostały zabezpieczone czy też nie. Uzależnienie możliwości egzekwowania wierzytelności z tytułu odsetek za okres po ogłoszeniu upadłości od sposobu zabezpieczenia należy uznać za ograniczenie zbyt daleko idące. Ograniczenie to prowadzi do naruszenia zasady sprawiedliwości społecznej, gdyż na pewno zgodne z zasadą,

³⁰ Bagińska Lidia, op.cit. s. 91-92.

³¹ Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 12.04.2000 r., sygn. akt: K 8/98, OTK 2000, nr 3, poz. 87.

³² Wyrok Trybunału Konstytucyjnego TK z 04.04.2001 r., sygn. akt: K 11/00, OTK 2001, nr 3, poz. 54.

³³ J. Oniszczyk, Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego, Warszawa 2000, s. 119-120.

³⁴ A. Łazarska, Rzetelny proces cywilny, Warszawa 2012, s. 308-309.

³⁵ Sprawiedliwość społeczna [w:] Encyklopedia PWN, dostęp online na dzień 22.04.2021 r.: <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/sprawiedliwosc-spoeczna;3978499.html>

a więc sprawiedliwe nie jest udzielenie ochrony prawnej i umożliwienie zaspokojenia świadczenia ubocznego (tj. odsetek za opóźnienie po dniu ogłoszenia upadłości) wyłącznie wąskiej grupie podmiotów, która uzyskała zabezpieczenie rzeczowe swoich wierzytelności względem dłużnika, co w przypadku skarżącego, wobec braku ostatecznego, prawomocnego rozstrzygnięcia w sprawie, nie było możliwe przez ponad szesnast lat, mimo że roszczenia wynikają ze stosunku pracowniczego.

Zróznicowanie sytuacji wierzycieli niweczy podstawowe funkcje odsetek jakimi są funkcja gwarancyjna, kompensacyjna i waloryzacyjna. Odsetki za opóźnienie stanowią swego rodzaju sankcję cywilnoprawną za nienależyte spełnienie świadczenia, tzn. opóźnione spełnienie świadczenia. Odsetki gwarantują zatem wierzycielowi terminowość spełnienia świadczenia przez dłużnika, a gdyby terminowa zapłata nie nastąpiła wierzyciel posiada uproszczony (i z założenia skuteczny) mechanizm do uzyskania, z samego tytułu opóźnienia dłużnika dodatkowego, procentowo określonego świadczenia.³⁶ Uzyskanie przez wierzyciela dodatkowej sumy pieniężnej jest dla niego rekompensatą za nieterminową zapłatę przez dłużnika. Opóźnienie w zapłacie dłużnikowi zawsze przyniesie korzyść kosztem wierzyciela, gdyż będzie dysponował pieniędzmi, które nie powinny znajdować się w jego majątku, gdyż podlegają zwrotowi do majątku wierzyciela.³⁷ Istotną funkcją odsetek jest również funkcja waloryzacyjna z uwagi na to, że późniejsze spełnienie świadczenia co do zasady zawsze ma dla wierzyciela realnie wartość niższą niż wartość nominalna spełnianego świadczenia.³⁸ Część stopy procentowej odsetek za opóźnienie ma na celu wyrównanie spadku wartości pieniądza. W tym kontekście funkcja ta sprowadza się do podtypu funkcji odszkodowawczej.

Odsetki nie są świadczeniem o jednorodnym charakterze. Po dacie wymagalności roszczenia zaczynają biec odsetki za opóźnienie, które pełnią funkcję waloryzacyjną a także kompensacyjną, represyjną i motywacyjną.³⁹ „Odsetki, w zasadzie według stopy ustawowej, należą się, zgodnie z art. 481 k.c., za samo opóźnienie w spełnieniu świadczenia, choćby więc wierzyciel nie poniósł żadnej szkody i choćby opóźnienie było następstwem okoliczności, za które dłużnik nie ponosi odpowiedzialności. Stanowią one zatem opartą na uproszczonych zasadach rekompensatę typowego uszczerbku majątkowego doznanego przez wierzyciela

³⁶ Lemkowski Marcin, *Odsetki cywilnoprawne*, Warszawa 2007, s. 94-95.

³⁷ *Ibidem* s. 98.

³⁸ Wyrok Sądu Najwyższego z 29.05.2000 r., sygn. akt: III CKN 823/98.

³⁹ Wyrok Sądu Najwyższego z 10.04.2018 r., sygn. akt: I UK 69/17, LEX nr 2488718.

wskutek pozbawienia go możliwości czerpania korzyści z należnego mu świadczenia pieniężnego.”⁴⁰

Rozstrzygnięcie przedstawionego zagadnienia prawnego - obok powyższych porównań - wymaga rozważenia znaczenie przepisu art. 33 § 1 prawa upadłościowego w ramach instytucji, na użytek której został on ustanowiony. Otóż, zasadą jest, że wszystkie uznane wierzytelności uczestniczą w podziale funduszków masy, a jedynie podlegają zaspokojeniu w różnej kolejności (art. 203 i nast. prawa upadłościowego). Artykuł 33 § 1 prawa upadłościowego wyłącza od udziału w podziale odsetki od wierzytelności za czas od ogłoszenia upadłości. Jak wynika z jego brzmienia, wierzycielowi nie należą się odsetki od daty ogłoszenia upadłości tylko wówczas, gdy żąda zaspokojenia z funduszków masy ("... w stosunku do masy..."); należą się natomiast od upadłego. Wierzyciel może zatem dochodzić ich od upadłego po zakończeniu upadłości.

Jak wskazuje Sąd Najwyższy rozwiązanie wprowadzone w art. 33 zarówno w § 1, jak i § 2 rozporządzenia z 1934 r., jest uzasadnione tym, że po ogłoszeniu upadłości zasadniczo ustaje działalność przedsiębiorstwa upadłego, a majątek, stanowiący masę upadłości, nie zwiększa się o zysk. Sprzyja ono ponadto sprawiedliwemu podziałowi - niewystarczających na pełne zaspokojenie - funduszków masy między wierzycieli. Instytucja upadłości przewidziana została na wypadek niewypłacalności dłużnika, a u jej podstaw legło założenie, że majątek upadłego wystarcza jedynie na częściowe zaspokojenie wierzycieli. Dlatego też w celu ich sprawiedliwego zaspokojenia wprowadzono szczególnego rodzaju postępowanie, obejmujące m.in. ustalenie wierzytelności i określone ich zaspokojenie poprzez podział funduszków masy. Dochodzenie należności w drodze procesu i egzekucji - jako prowadzące do narastania kosztów i zaspokojenia tylko niektórych z wierzycieli - byłoby bowiem niecelowe.⁴¹ Ze stanowiskiem tym nie można się zgodzić, gdyż wprowadzone rozwiązanie nie zapewnia sprawiedliwego podziału sum uzyskanych z masy upadłości uprzywilejowując wierzycieli zabezpieczonych rzeczowo. Sprawiedliwym społecznie byłoby równe traktowanie wierzycieli i proporcjonalne zaspokajanie wierzycieli z masy upadłości, tj. proporcjonalnie bez względu na zabezpieczenia rzeczowe. W taki sposób większa liczba wierzycieli mogłaby uzyskać zaspokojenie z masy upadłości poprzez umożliwienie im zaspokojenia ze składników majątku upadłego

⁴⁰ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z 14.06.2019 r., sygn. akt: V ACa 398/18, LEX nr 2698137.

⁴¹ Uchwała Sądu Najwyższego z 30.03.1992 r., sygn. akt: III CZP 23/92, OSNC 1992, nr 9, poz. 164.

obciążonych zabezpieczeniami rzeczowymi. Dotyczy to w szczególności takiej grupy wierzycieli jak osoby posiadające wierzytelności pracownicze wobec upadłego.

E. Naruszenie zasady równości wobec prawa

Naruszenie zasady równości wobec prawa wyrażonej w art. 32 ust. 1 Konstytucji RP polega na zachodzeniu dysproporcji pomiędzy sytuacją prawną wierzyciela niezabezpieczonego rzeczowo, którego wierzytelność z tytułu należności głównej nie została zapłacona przez dłużnika lub nie istniała przed dniem ogłoszenia jego upadłości (w niniejszej sprawie sytuacja skarżącego) a sytuacją prawną wierzyciela zabezpieczonego hipoteką, w rejestrze, zastawem lub prawem zatrzymania. Wierzyciel niezabezpieczony rzeczowo (skarżący) nie ma zatem możliwości zaspokojenia roszczenia o odsetki za opóźnienie powstałe po dniu ogłoszenia upadłości. Takie uprawnienie przysługuje jedynie wierzycielowi zabezpieczonemu rzeczowo, który z przedmiotu zabezpieczenia może uzyskać także zaspokojenie odsetek za opóźnienie powstałych po dniu ogłoszenia upadłości. Ze względu na zbyt wąskie ujęcie przez ustawodawcę katalogu podmiotów mogących uzyskać z masy upadłości zaspokojenie odsetek powstałych po dniu ogłoszenia upadłości dłużnika doszło do sytuacji rażącego naruszenia zasady równości wobec prawa. Naruszenie, o którym mowa, polega na arbitralnym zróżnicowaniu sytuacji prawnej wierzycieli upadłego. Należy uznać, że w związku z wadliwymi konstytucyjnie rozwiązaniami ustawowymi mamy do czynienia z nieuzasadnionym uprzywilejowaniem jednej kategorii wierzycieli, a mianowicie wierzycieli zabezpieczonych rzeczowo kosztem pozostałej grupy wierzycieli. Biorąc pod uwagę, że w niniejszej sprawie skarżący nie otrzymał dostatecznej ochrony przysługujących mu praw z tytułu stosunku pracy, tym bardziej wprowadzone zróżnicowanie należy uznać za naruszające konstytucyjną zasadę równości.

Zasada równości stanowi zasadę ustrojową, zasadę ogólną mającą znaczenie dla całego katalogu praw konstytucyjnych oraz publiczne prawo podmiotowe do równego traktowania. Z prawnego punktu widzenia nie należy brać pod uwagę wszystkich cech danej osoby, tylko takie, które mają znaczenie dla danej regulacji prawnej. W oparciu o takie cechy, określane jako cechy relewantne, możemy określić, które osoby znajdują się w takiej samej sytuacji i powinny być przez prawo potraktowane tak samo.⁴²

⁴² P. Tuleja [w:] P. Czarny, M. Florczak-Wątor, B. Naleziński, P. Radzewicz, P. Tuleja, Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz, Warszawa 2019, art. 32.

Trybunał Konstytucyjny wskazuje na trzy kryteria, uznając, że tylko łączne ich spełnienie pozwala na stwierdzenie konstytucyjności badanego różnicowania. Kryteria te odnoszą się do: 1) relewantności różnicowania – wprowadzane różnicowania muszą „pozostawać w bezpośrednim związku z celem i zasadniczą treścią przepisów, w których zawarta jest kontrolowana norma oraz służyć realizacji tego celu i treści. Innymi słowy, wprowadzane różnicowania muszą mieć charakter racjonalnie uzasadniony, a nie wolno ich dokonywać według dowolnie ustalonego kryterium”; 2) proporcjonalności argumentów przemawiających za wprowadzeniem różnicowania – „waga interesu, któremu ma służyć różnicowanie sytuacji adresatów normy, musi pozostawać w odpowiedniej proporcji do wagi interesów, które zostaną naruszone w wyniku nierównego potraktowania podmiotów podobnych”; 3) konstytucyjnej rangi argumentów przemawiających za wprowadzeniem różnicowania. Wprowadzone na podstawie zaskarżonego przepisu art. 33 § 2 rozporządzenia różnicowania wierzycieli nie zostało dokonane ani ze względu na relewantną prawnie cechę, ani z uwzględnieniem zasady proporcjonalności, przy jednoczesnym braku jakichkolwiek konstytucyjnych argumentów uzasadniających takie różnicowanie.⁴³ Ogłoszenie upadłości dłużnika jakimkolwiek wierzycielowi utrudnia uzyskanie zaspokojenia roszczeń. Ograniczenie możliwości zaspokojenia roszczeń o odsetki po dniu ogłoszenia upadłości określonej grupie wierzycieli (tutaj niezabezpieczonych rzeczowo) powoduje, że niektórzy z wierzycieli nie uzyskają wcale zaspokojenia swoich roszczeń. Dla zachowania równości właściwym byłoby umożliwienie chociażby częściowego zaspokojenia z masy upadłości odsetek od dnia ogłoszenia upadłości każdemu z wierzycieli dłużnika, bez względu na to, czy wierzytelność została dodatkowo zabezpieczona rzeczowo.

W treści uzasadnienia do projektu prawa upadłościowego z 1934 r. podniesiono, że odsetki należne od upadłego nie mogą być zaspokajane z masy upadłości za okres po ogłoszeniu upadłości. Uzasadniono, że dla równego traktowania wierzycieli „albo odsetki powinny być naliczane w tej samej wysokości wobec każdego z nich, albo w ogóle, a łatwiejsze w przeprowadzeniu jest to drugie rozwiązanie, ustawodawca obrał tę właśnie drogę.”⁴⁴ Obrana przez ustawodawcę koncepcja stanowi wypaczenie konstytucyjnej zasady równości wobec prawa. Zasada ta bowiem nie stoi w opozycji do pozostałych zasad konstytucyjnych, takich jak zasada prawa do sądu sensu largo czy zasada demokratycznego państwa prawnego.

⁴³ Orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego z 03.09.1996 r., sygn. akt: K 10/96, OTK 1996, nr 4, poz. 33.

⁴⁴ Uzasadnienie projektu prawa upadłościowego z 1934 r. [za:] S. Gurgal, Prawo upadłościowe i naprawcze. Komentarz, Warszawa 2005.

